

Екологічна тематика на сторінках українських Інтернет-видань

Для переважної більшості українців Інтернет ще й досі є порівняно новим і маловідомим явищем. Однак, незважаючи на те, що цим високоефективним засобом масової комунікації мають змогу користуватися лише лічені відсотки від загальної кількості наших співвітчизників, було б неправильним обминати його увагою. Тим паче, коли йдеться про специфічну екологічну тематику, яка є одним із найбільш соціально значущих напрямів сучасної журналістики.

Світ Інтернету ще більш мінливий, ніж світ "паперової" преси. Інтернет-видання швидко створюються і також швидко зникають. Тому чітко визначити їхню кількість взагалі й кількість сайтів, присвячених екологічній тематиці зокрема, а тим паче проаналізувати загальний якісний склад — справа непроста. Попри цілу низку вад, Інтернет у порівнянні з традиційними ЗМК має безперечні переваги. По-перше, це відкритість інформації та незалежність від простору й часу. Технічні можливості всесвітньої мережі дають змогу підтримувати миттєвий зворотний зв'язок з аудиторією. На більшості сайтів є так звані форуми, де можна висловити свою думку з приводу прочитаного. По-друге, на веб-сайтах можна представляти не лише текстову й графічну інформацію, а й аудіо- та відеоматеріали. Іншими словами, Інтернет поєднує в собі можливості й преси, і радіо, і телебачення. По-третє, матеріали, що публікуються в Інтернеті в електронному вигляді, легше піддаються електронному аналізу, обробці, вони зручні для створення журналістських досьє, перекладу на інші мови за допомогою комп'ютерних перекладачів тощо.

Як же представлена екологічна тематика у вітчизняних Інтернет-виданнях? Яка специфіка її висвітлення?

На жаль, мусимо констатувати, що у "глобальному павутинні" українських сайтів,

присвячених екологічній тематиці, представлено обмаль. Їхня кількість обмежується двома-трьома десятками. При цьому в Україні майже немає справжніх у класичному розумінні екологічних Інтернет-видань. Існуючі веб-сторінки умовно можна поділити на три категорії:

— загальноновостійні сайти, де з'являються публікації на екологічну тематику;

— сайти-"дзеркала" "паперових" видань, де є постійні екологічні рубрики;

— спеціалізовані екологічні Інтернет-видання.

Загальноновостійні сайти, де з'являються публікації на екологічну тематику

Велику кількість новостійних сайтів, до яких належать <http://www.for-ua.com>, <http://www.korrespondent.net>, www.mignews.com.ua тощо, екологічна тематика цікавить лише у вигляді коротких повідомлень переважно сенсаційного плану (техногенні катастрофи, аварії, які завдали значної шкоди довкіллю). Як правило, така інформація не виділяється в окремі рубрики. Хоча є й винятки. Так, випуски новин "Електронні вісті" (<http://elvisti.com>) містять рубрику "Екологія". Слід зазначити, що з 1998 року на базі "Електронних вістей" працює інформаційний сервер "ПРОЕКО" (<http://proeco.visti.net>), де представлена екологічна в широкому розумінні цього слова тематика. Кілька слів про структуру серверу. Розділ "Екологія України" містить власне матеріали, що стосуються ситуації з довкіллям у нашій державі. До них належать теоретичні розробки фахівців, фактографічні дані. Тут також працює "Дискусійний клуб" — можливо, найцікавіша сторінка серверу. З'єднана з електронною поштою, вона дозволяє вести спілкування практично необмеженому колу зацікавлених осіб.

Типовий для веб-сайтів розділ "Інформація" надає доступ до різноманітних інформаційних ресурсів. Сторінка "Еконовини" пропонує постійно оновлювані матеріали екологічного спрямування, що "EIVisti" отримують по каналах Інтернет. Нарешті, сторінка "Бази даних" відкриває доступ до баз даних "EIVisti", де є публікації, так чи інакше пов'язані з екологією.

Сайти-"дзеркала" "паперових" видань, де є постійні екологічні рубрики

Чимало відомих загальнополітичних видань нині мають свої Інтернет-"дзеркала", на яких читачі можуть здебільшого абсолютно безкоштовно прочитати в електронному вигляді матеріали свіжого випуску газети, переглянути архів номерів. Звичайно, наповнення сайтів цілком залежить від інформаційної політики "паперового" оригіналу та можливостей видавця підтримувати Інтернет-версію в актуальному та зручному для користувача вигляді. Що мається на увазі?

Приміром, за допомогою пошукових систем безпосередньо на сайті, задавши параметри пошуку (наприклад, за словом "екологія"), можна отримати перелік публікацій на цю тему за певний період. Яскравий приклад — Інтернет-версія газети "Сьогодні" (<http://today.viaduk.net>), де, окрім свіжого номера та "підшивки", представлений грамотно налагоджений пошук опублікованих матеріалів, який дає змогу проаналізувати їх спрямованість, форму подання тощо. Подібні пошукові системи мають також веб-сторінки газет "Дзеркало тижня" (www.zerkalonedeli.com), "День" (<http://www.day.kiev.ua>) та інших центральних видань.

Газета "Вечірні вісті" в електронному варіанті (<http://www.vv.com.ua>), як і в "паперовому", вміщує матеріали на екотематику під окремою рубрикою "Життя", що також полегшує їх пошук. Трохи ускладнений за відсутності систем пошуку перегляд матеріалів сайту-"дзеркала" газети "Факты и комментарии" (<http://www.facts.kiev.ua>).

Окремо можна відзначити регіональні видання. Їхні Інтернет-версії, окрім того, що несуть інформацію про саме видання, його спрямованість, рекламну діяльність, містять матеріали свіжих номерів та архіви, де можна знайти публікації на екотематику. Це стосується, приміром, донецької обласної масової газети "Донбас" (<http://www.donbass.dp.ua>), республіканської незалежної громадсько-політичної газети "Крымская правда" (<http://www.kp.crimea.ua>), одеської громадсько-політичної газети "Порто-франко" (<http://www.paco.odessa.ua/odessa/media/porto-fr>) тощо. Утім, слід зазначити, що можливості регіональних ЗМІ представляти себе у "всесвітньому павутинні" значно обмежені, насамперед, через брак вільних коштів, нестачу фахівців, які б цілеспрямовано працювали над Інтернет-виданням, а також у зв'язку із недостатнім рівнем розвитку електронно-комунікативних технологій на периферії.

Спеціалізовані екологічні Інтернет-видання

Найбільш повно екологічна тематика в Інтернеті представлена на сторінках спеціалізованих електронних видань. Зазвичай вони є органом тієї чи іншої екологічної організації, тому, насамперед, переслідують мету популяризації власне себе, а в другу чергу, намагаються розміщувати на сайті добірки цікавої екологічної інформації, новин.

Київський еколого-культурний центр відомий з 1989 року як неурядова благодійна екологічна організація, що поширює свою діяльність на територію України. Крім того, Центр видає "Гуманітарний екологічний журнал" і орнітологічний журнал "Беркут" (разом із Союзом молодих орнітологів України). Отже, кілька слів про ці видання.

"Гуманітарний екологічний журнал" (<http://www.ln.com.ua/~kekz/human.htm>) почав видаватися в 1999 році. Основна тематика — сучасна ідеологія охорони природи й гуманітарні аспекти екології. На цьому сайті можна прочитати глибокі аналітичні статті науково-популярного плану. Є можливість обговорити публікації журналу й проблеми, що

порушуються, на форумі та взяти участь в опитуваннях. Тематика різноманітна. Приміром, у "Гуманітарному екологічному журналі". (2001. — Т.3. — Вип. 2) під рубрикою "Ювілеї" В. Є. Борейко публікує статтю "Фелікс Штильмарк як піонер гуманітарної екології (до 70-річчя від дня народження)". Тут також можна прочитати науково-публіцистичні матеріали про історію охорони природи (С. М. Ігнат'єв "З історії охорони природних багатств російських морів"), екологічну етику (В. Є. Борейко "Морально-релігійні основи захисту дикої природи") тощо.

Український орнітологічний журнал "Беркут" (http://www.geocities.com/berkut_ua) є вузькоспеціалізованим. Тематика — питання орнітології й охорони птахів. Публікуються статті, короткі повідомлення, замітки, окремі спостереження, рецензії, інформація. Усі публікації, аж до заміток, супроводжуються англійськими резюме.

Свою аудиторію науково-популярний Інтернет-журнал "Натураліст" (<http://proecovisti.net/naturalist>) визначив як "всі, хто любить природу". Звідси й різноманітність екологічних спрямувань. Цей орган громадської організації Ліги захисту права на життя має багато прикладних і глобальних підрубрик: "Соколярство", "Акваріум/Тераріум", "Собаківництво", "Світ рослин", "Біологія та медицина" тощо. З-поміж стандартного "веб-набору" тут представлена рубрика "Увага: конкурси!", а також "Фотогалерея", де зберігаються ілюстрації на екологічну тематику.

"Зелене дос'є" (<http://www.dossier.kiev.ua>) — це Інтернет-сайт однойменного благодійного інформаційно-видавничого центру. Тут представлена актуальна й оперативна екологічна інформація з України та всього світу в щоденних новинах (українською, російською та англійською), архіви щоденних новин у дайджесті "ЕкоТиждень" за останні кілька місяців, дайджест "ГЕновини" — новини генної інженерії, ЕкоКалендар "Тисячоліття доквілля", а також докладні відомості про різноманітні екологічні про-

блеми, доповіді, публікації, контакти для всіх, хто цікавиться навколишнім середовищем, у тематичних добірках. Серед джерел інформації — державні установи, неурядові організації нашої країни та світу, міжнародні інформаційні агенції.

Щодо спеціалізованих Інтернет-видань, які висвітлюють екологію, треба окремо назвати суспільно-екологічний Інтернет-проект "EcoLife" (<http://www.ecolife.org.ua>). Це перша спроба створення в Україні відкритого екологічного веб-сайту, який, за задумом авторів, має сприяти встановленню контактів між людьми, зацікавленими у вирішенні проблем охорони навколишнього середовища. Сайт підтримується викладачами й аспірантами кафедри природоохоронної діяльності Донецького національного технічного університету. Проект виходить за рамки звичного видання і претендує на звання екологічного порталу. Технічні, статистичні й експериментальні дані з екології, природокористування й охорони навколишнього середовища, книги, журнали й статті, екологічне законодавство Росії, України і Європи, міжнародні угоди, довідкові дані й багато чого іншого — усе це робить його інформаційно насиченим і різнобічним. На сайті є рубрика "Новини екології" та архів новин. Цікавою й корисною є рубрика "Думка народу" — типовий Інтернет-форум, на якому обговорюються болючі конкретні питання екології, наприклад, "Як ви ставитеся до проекту поховання радіоактивних відходів у шахтах?"

Незважаючи на те, що сайт Партії зелених України (<http://www.greenparty.org.ua>) орієнтований здебільшого на висвітлення партійно-політичного життя його засновників, тут можна прочитати оперативну корисну інформацію як про світові екологічні новини (їх оновлення відбувається кілька разів на день), так і про діяльність "зелених" у регіонах. Слід наголосити на високому рівні технічної та інформативної забезпеченості цього сайту. Новини подаються професійно, мають прямий стосунок до екологічного життя держави. Це справді оригінальна інформація, яку важко знайти на інших сай-

тах. Наприклад, у публікації від 18 грудня 2001 року читаємо інформацію про те, що ніжинські "зелені" допомогли придбати для пункту приймання та сортування сміття десяток 750-літрових контейнерів для збирання побутових відходів, куди будуть сортувати скло, метал, пластик згідно з вимогами технології вторинної переробки сировини.

Таким чином, через діяльність "зелених" можна відстежувати екологічну ситуацію в Україні в цілому.

Аналізуючи Інтернет-ресурси громадських організацій, було б несправедливо, не оглянути офіційні Інтернет-сайти, які відіграють роль електронних бюлетенів. Візьмемо, наприклад, офіційний веб-сайт Мінекоресурсів України (<http://www.menr.gov.ua>). Це доступне першоджерело офіційної інформації про внутрішню та зовнішню екологічну політику нашої держави. Однак на сайті представлена не лише глобальна й відомча тематика. У публікаціях також висвітлюється офіційна, державна точка зору щодо конкретних резонансних подій та явищ, як, скажімо, екологічний стан київського підприємства ВАТ "Радикал":

"За період роботи ВАТ "Радикал" з 1954 року, внаслідок недосконалість технологічних процесів виробництва хлору та каустичної соди ртутним методом, пестицидів, хлороксиду міді та інших хімічних речовин відбулося значне забруднення ґрунтів та підземних вод на території заводу... Згідно з даними досліджень, проведених ще в 1992 році ВАТ КНДІ "Сінтеко", більшість ртуті, яка потрапила у навколишнє природне середовище протягом роботи ВАТ "Радикал" внаслідок втрат, знаходиться в бетонній підлозі та ґрунтах під підлогами залів електролізу і складає біля 200 тонн... Завдяки великій рухомості ґрунтового потоку відбувається поширення контуру забруднення як углиб, так і за площею в західному та південно-західному напрямку (у бік р. Дніпро)".

Це наочний приклад того, як можна ефективно використовувати Інтернет для висвітлення болючих екологічних проблем, демонстрації інформаційної відкритості державних установ, викликання довіри до офіційних джерел.

Отже, підіб'ємо деякі підсумки. Порівняльний аналіз засвідчив, що, на жаль, в Україні немає навіть більш-менш професійно збудованого путівника з екологічної інформації, принаймні такого, як російський сайт "Зелений шлюз" (www.zelenyshluz.narod.ru) — своєрідний помічник у пошуку екологічної інформації. Майже відсутні професійні спеціалізовані портали екологічних новин, як, наприклад, міжнародний сайт "EnviroLink Network" (<http://envirolink.netforchange.com>), де подаються "гарячі" події дня у світі, пов'язані з довкіллям. Окрім того, практично всім існуючим вітчизняним Інтернет-видаванням бракує оригінальних, авторських матеріалів. Натомість сотні новин блукають із сайту на сайт. Трапляється й багато "мертвих" веб-сторінок, інформація на яких давно не оновлювалася. Дуже бракує серйозних аналітичних матеріалів.

Очевидно, що такий потужний сучасний засіб масової комунікації, як Інтернет, наразі не використовується на повну силу. Принаймні це стосується висвітлення екологічної тематики. Кількість таких електронних видань явно замала для нашої країни (яка історично потерпає від нестачі об'єктивної інформації щодо стану довкілля) і водночас не відповідає якісним вимогам до подібних ЗМІ. Утворився гордіїв вузол: ті, хто вміє писати на екологічну тематику, не мають спеціалізованих видань, а ті, хто має свої Інтернет-сторінки, не можуть по-журналістськи зробити їх читабельними. Отже, програють як самі сайти, які відвідують не дуже часто (адже саме це визначає рейтинг їхньої популярності), так і екожурналістика в цілому.